

FİTOTERAPİ UYGULAMALARINDA TIBBİ UYGULAMA HATALARI

Özlem EREL¹
Murat ŞENAVCI²
Fatih DEMİRCİ³
Bora BÜKEN⁴

Giriş

Kökünü insanlık tarihinin en eski zamanlarına dayanan fitoterapi, geleneksel deneyimlere ve kadim bilgilere dayalı reçetelerle ve bitkisel ilaçlarla gerçekleştirilen bir tedavi yöntemidir.

Modern anlamda “Fitoterapi”, literatürde Fransız hekim Henri Leclerc (1870-1955) tarafından kullanılmıştır (“phyto” = bitki ve “theraphy” = tedavi), kısaca bitkisel ilaçlardan tedavi amacıyla yararlanılması ve uygulanması anlamına gelmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 1980 yılında yaptığı tanımında ise tıbbi bitkileri, “bir veya daha fazla organıyla, tedavi edici ve hastalıkları önleyici olabilen veya herhangi bir kimyasal farmasötik sentezin öncüsü olabilen bitki çeşitleridir” şeklinde tanımlamıştır (anonim WHO, 1996; Dişli ve Yeşilada,

1 Prof.Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp ABD, oerel@adu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8920-1105

2 Uzm.Dr., Adalet Bakanlığı Nazilli Adli Tıp Şube Müdürlüğü, muratsenavciakademik@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0001-5867-1470

3 Prof.Dr., Anadolu Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Farmakognozi ABD, Demircif@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-1497-3017

4 Prof. Dr., Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD., bukenbora@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-2768-5946

ile incelenmeli, diğer yandan tüketicilerin/danışanların ve hastaların zarar görmemesi için gerekli tüm tedbirler alınmalıdır. Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarını kimlerin yapacağı ve yetkileri konusu netleştirilmelidir, daha önemlisi ciddi yaptırımlarla denetlenmelidir. “Tıbbi uygulama sadece hekimlerce yapılabilir” hukuk kuralı yeterli olmamaktadır. Bu konuda yıllardır çalışan, kendilerince deneyimleri olan aktarlar, hacamatçılar, sülükçüler, şifacılar, tedavici gibi çok sayıda GELENEKSEL uygulamacı bulunmaktadır. Bunların durumları ise mevcut hukuk sistemimize göre illegal olarak halen devam etmektedir. Öte yandan Geleneksel ve tamamlayıcı tıp alanı çok büyük bir pazardır. Bu alandaki reklamlar kontrol edilmeli, insanların aldatılmasının, umutlarının maddi manevi suistimali önüne geçilmelidir.

Kaynaklar

1. Aktay, G., Hancı, H., Balseven, A. İlaç Etkileşimleri ve Hekim Sorumluluğu. 12(7)261-264 (2003).
2. Ang, L., Song, E., Zhang, J., Lee, HW., Lee, MS. Herbal medicine for COVID-19: An overview of systematic reviews and meta-analysis. *Phytomedicine* 102:154136. (2022). doi: 10.1016/j.phymed.2022.154136
3. Arpacı, Ö. Sağlık Bakanlığı tarafından kabul edilen geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları ve bunların hukuka uygunluğunun değerlendirilmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23 (2);1245-1307. (2021). doi: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.998230>.
4. Ayhan, H, Mollahaliloğlu, S. Tıbbi Sülük Tedavisi: Hirudoterapi *Ankara Medical Journal* 18(1):141-148. (2018).
5. Bodenbug, R. Alternative Medizin im Spannungsfeld von Heilung schancen und ärztlichem Risiko. *NJOZ*. 33; 2823-2830.(2009).
6. CAMbrella CAMDOC Report. The regulatory status of Complementary and Alternative Medicine for medical doctors in Europe. (2010). http://www.camdoc.eu/Pdf/CAMDOCRegulatoryStatus8_10.pdf er tar:10.08.2023
7. CAMbrella – a Pan-European Research Network for Complementary and Alternative Medicine: From the Beginning upto First Results. *Forschende Komplementärmedizin / Research in ComplementaryMedicine*, 19(s2), 3–5. (2012). doi:10.1159/000342753.
8. DHBTEK. Dünya Hekimler Birliği Tıp Etiği Elkitabı, TTB yayınları, 3. Baskı. 2015, Ankara, http://www.ttb.org.tr/kutuphane/tip_etigi.pdf, Erişim tarihi; 21.03.2023. ISBN-978-605-9665-17-9.
9. Dişli, M., Yeşilada E. Türkiye’de bitkisel tıbbi ürünler. Türkiye’de bitkisel ürünlerin standardizasyonu, üretimi ve taşıması. *Journal of BSHR 3(Özel Sayı):13-21*. (2019).
10. Dizdar, E. Yetkisiz hekimlik suçu (1219 Sayılı Kanun m.25) TAAD 11 (38) s:295-313 (Nisan 2019).
11. Doğru, F., Şahbaz RP. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp; Türkiye’deki Uygulamalar Üzerine Bir Değerlendirme. *Tradit. Complem. Med.*;3(1):107-18. (2020).
12. Eisenberg, MD., Davis, RB., Ettner, S., Appel, S., Wilkey, S., Van Rompay, M., Kessler, RC. Trends in alternative medicine use in the United States 1990-1997: results of a follow-upnational survey. *JAMA*. 280 (18):1569-7 (1998). DOI: 10.1001/jama.280.18.1569.
13. Ernest, E. Prevalence of use of complementary/alternativemedicine: a systematicreview. *Bull World Health Organ*. 2000;78(2):252-7.

14. Erol-Sarıyev, A. Alternatif Tıbbi Yöntemlerden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk, Adalet, 1.baskı, 54-97 (2015 Ocak)
15. European Parliament and Council Directive 2004/24/EC 7 European Parliament and Council Directive. 2002; 46. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=O-J:L:2004:136:0085:0090:en:PDF> Er. Tar: 10.08.2023.
16. Fasinu, PS., Bouic, PJ., Rosenkranz, B. An overview of the evidence and mechanisms of herb-drug interactions. *Frontiers in Pharmacol* 3: 1-19 (2012).
17. Hakeri, H. Tıp Hukuku, İkinci Cilt, Güncellenmiş 23.Baskı Ankara, s: 897-907. (2021).
18. Karaca, Ş. Şifayı sahte otlarda aramayın!. Üsküdar Üniversitesi 16.01.2017. <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/1981/sifayi-sahte-otlarda-aramayin> Er. Tar: 10.08.2023
19. Korkmaz, Y. Tıbbi konsültasyon ve kusurun paylaşılması sorunu. *TBB Dergisi* 140: 239-302 (2019) <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2019-140-1822>
20. Koru, O. Tıbbi müdahalenin hukuka uygunluğu: endikasyon şartı. *InULR* 12(2): 491-500 (2021) ISSN: 2146-1082 e-ISSN: 2667-5714.
21. LangesberufesgerichtfürHeilberufe, Münster I.Senat, 10.03.2010 tarih ve 6t A 712)98. T sayılı kararındaki bilirkişi raporu (2010).
22. Mpinga, EK., Kandolo, T., Verloo H., Bukonda NKZ., Ngianga – Kandala, B., Chastonay, P. Traditional/alternativemedicinesandtherighttohealth: Keyelementsfor a convention on global health. *healthandhumanrights*. 15 (1): 44-57 (2013).
23. Özcebe, H. Sevencan, F. Çocuklarda Tamamlayıcı ve Alternatif Tıbbi Konu Alan Araştırmaların Değerlendirilmesi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 52(4): 183-194. (2009).
24. Özyazıcıoğlu, N., Oğur, P., Tanrıverdi, G., Vural, P. Use of complementaryandalternative-medicineandtheanxietylevels of mothers of withchronikdisease. *Jpn J NursSci*, 9(1):19 – 27. (2012)
25. Raposo, VL. Complementary and alternative medicine, medical liability and the proper standard of care . *Complement Ther Clin Pract*. 35:183-188. doi: 10.1016/j.ctcp.2019.02.009. (2019)
26. Somer, P. Ülkemizde tamamlayıcı ve alternatif tıbbin hukuki dayanağı ve sorumluluk alanları üzerine, *AnatolianClinictheJournal of MedicalSciences*, 22 (1); 58-65. (2017).
27. Şimşek, B., Yazgan-Aksoy, D., Çalık-Basaran, N., Taş, D., Albasan, D.. Kalaycı MZ. Mapping Traditional and Complementary Medicine in Turkey. *European Journal of Integrative Medicine* 15: 68-72. (2017).
28. Taşçı, Aİ. Adli Tıp penceresinden alternatif tıp uygulamaları, – Adli tıp penceresinden alternatif tıp uygulamaları SD PLATFORM – Dergi (2012). <https://www.sdplatform.com/Dergi/593/Adli-tip-penceresinden-alternatif-tip-uygulamaları.aspx> Er. Tar: 14.08.2023.
29. Şifayı sahte otlarda aramayın!. Üsküdar Üniversitesi 16.01.2017. <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/1981/sifayi-sahte-otlarda-aramayin> er. Tar: 10.08.2023
30. Vardar, DÖ., Mollahaliloğlu, S., Öztaş, D. Fitoterapide kullanılan bazı fitokimyasalların toplum sağlığına etkilerinin değerlendirilmesi. *J Health Sci Med* 1(4): 99-105. (2018).
31. Von Ammon, K., Cardini, F., Daig, U., Dragan, S., Frei-Erb, M., Hegyi, G., diSarsina, PR., Sørensens, J., Ursoniu, S., Weidenhammer, W., Lewith, G., HealthTechnologyAssessment (HTA) and a map of CAMprovision in the EU A pan-Europeanresearch network for Complementary and Alternative Medicine. (CAM) Final Report of CAMbrellaWorkPackage 5 (leader: Klaus-vonAmmon). *HealthTechnologyAssessment (HTA) and a map of CAM provision in the EU*. (2013). <https://cam-europe.eu/wp-content/uploads/2018/09/WP5-CAMBrella-WP5final.pdf>. Er Tar: 10.08.2023.
32. Wagner, L.,Cramer, H., Klose, P., Lauche, R., Gass, F., Dobos, G., Langhorst, J. Herbal medicine forcough: a systematic reviewand meta-analysis. *FORSCH KOMPLEMENTMED*. 22(6):359-68. (2015). doi: 10.1159/000442111

33. Watanabe, S., Okoshi, H., Yamabe, S., Shimada, M. *Moringaoleifera* Lam. in Diabetes Mellitus: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Molecules*. Jun 9;26(12):3513. (2021). doi: 10.3390/molecules26123513
34. Weidenhammer, W., Brinkhaus, B. CAMbrella – a Pan-European Research Network for Complementary and Alternative Medicine: From the Beginnings up to First Results. *Forschende Komplementärmedizin / Research in Complementary Medicine*, 19(s2), 3–5. (2012). doi:10.1159/000342753.
35. WHO. Guidelines for the assessment of herbal medicines. In: WHO Expert Committee on Specifications for Pharmaceutical Preparations. 34th edition. Geneva, Switzerland: WHO Technical Report Series. No. 863. 1996; 178-184. ISBN 978 92 41594448 (1996) https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43510/9789241594448_eng.pdf. er. Tar: 10.08.2023
36. Wills, RBH., Bone, K., Morgan, M. Herbal Products: active constituents, modes of action and quality control. *Nutrition Research Reviews*.13:47-77 (2000). doi:<https://doi.org/10.1079/095442200108729007>
37. Yeung, KS., Hernandez, M., Mao, JJ., Haviland, I., Gubili, J. Herbal medicine for depression and anxiety: A systematic review with assessment of potential psycho-oncologic relevance. *Phytother Res*. May;32(5):865-891. (2018). doi: 10.1002/ptr.6033. Epub 2018 Feb 21).